

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

"Təsdiq edirəm"
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
_____ dos. Zaur Məmmədov
"_____" _____ 2026-cı il

Fənn sillabusu

İxtisasın şifri və adı: 7001001–Təsviri sənətin tədrisi

Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

I Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Maddi mədəniyyət və geyim tarixi

Fənn proqramı: Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 27.09.2018 –ci il tarixli F-678 nömrəli əmri ilə təsdiq olunmuşdur.

Kodu: MSF-B04.5

Tədris ili: II (2025-2026) Semestr: IV

Tədris yükü: Cəmi: 180 saat. Auditoriya saati -45 (30 saat mühazirə, 15 seminar)

Təhsilalma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

II Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, ata adı, dərəcəsi və elmi adı: b/m Heydərov Tofiq Ələddin oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov k. 19, LDU-nu 2saylı tədris binası

E-mail ünvanı: tofiqheydarov1957@gmail.com

Məsləhət günləri və saati: 4 cü saat 12.00-13.00

III Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas:

1. "Azərbaycan maddi mədəniyyət tarixi" – Bakı, Bakı Universiteti nəşriyyatı. 2009
2. S.S. Dünyamalıyeva "Azərbaycan geyim mədəniyyəti tarixi" – Bakı- 2019
3. Dünyamalıyeva "Ornament"- Nəşir mədəniyyəti 2014
4. Dünyamalıyeva "Azərbaycan geyimlərinin bədii dekorativ xüsusiyyətləri" "Şərq- qərb" nəşriyyatı 2014
5. Azərbaycan milli geyimləri - KVS-2015
6. Sədaqət Səmədova "Mədəniyyətşünaslıq" – dərslik, Bakı. 2010
7. Samirə Mirbağırzadə "İncəsəbət tarixi" – dərslik, Bakı. 2012
8. Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi. Dərslik. Bakı. 2010

Əlavə:

9. R. Əfəndiyev – Azərbaycan xalq sənəti – Bakı 1975
10. N.Mehtiyev – Orta əsrlər "Azərbaycan estetik mədəniyyət" Bakı – 1986
11. R.Əfəndi, Toğrul Əhmədli "Azərbaycan Bəzək sənəti"
12. A.Nəbiyev "Azərbaycan xalq ədəbiyyatı". Azərbaycan folklor antalogiyası Bakı - 1999

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən hər hansı fənnin tədrisinə zərurət yoxdur.

V. Korekvizitlər: Fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda digər fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:

Maddi mədəniyyət və geyim tarixi tədris kursu "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət fənləri" kafedrası nəzdində pedaqoji yönümlü ixtisasların tədris planı çərçivəsində işlənmişdir. Tədris planına uyğun olaraq bu kurs bakalavr səviyyəsinin tələbələri üçün müstəqil fənn kimi tədris olunur. Kursun tədrisi II tədris ilinin II semestrində (30 s. mühazirə, 15 s. seminar) nəzərdə tutulur. Kursun tədrisində məqsəd qloballaşma şəraitində siyasi, iqtisadi və sosial sahələrdə baş verən dəyişikliklərə adaptasiya olmaq məqsədilə psixologiya elminin imkanlarından istifadənin öyrənilməsidir. Müasir dövrdə hər bir sahədə müvəffəqiyyətin təmin olunması üçün gənclərdən müstəqil, yaradıcı təfəkkür, kreativ düşüncə, eləcə də öz biliklərindən səmərəli istifadə etmək bacarıqları tələb olunur. Həmçinin dünya bazarında sağlam rəqabətin təmin olunması insanların ünsiyyət mədəniyyətinin, özünüifadə bacarığının yüksək səviyyədə olması ilə bilavasitə bağlıdır. Maddi mədəniyyət və geyim tarixi fənni kursunun tədrisi formalaşmaqda olan şəxsiyyətin potensial imkanlarının, onun idrak proseslərinin, maddi- mədəni dəyələrin qiymətləndirilməsi, maraq və qabiliyyətlərinin, ünsiyyət bacarıqlarının öyrənilməsi baxımından məqsədemüvafiqdir. Fənnə aid biliklərə yiyələnmək hər bir tələbəyə cəmiyyətdə baş verən mədəniyyət hadisələri, maddi-mənəvi dəyərləri dərk etmək, tələbənin intellektual səviyyəsini, maddi-mənəvi dəyərləri dərk etmək və qoruyub gələcək nəsillərə çatdırmaq imkanı yaradır. Tələbə şəxsiyyətini hərtərəfli formalaşdırmaq məqsədilə onlarla aparılan ideoloji və təlim, tərbiyə, müəllim şəxsiyyətinə verilən tələblər sistemli şəkildə tələbələrə çatdırılır.

VII Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır

VIII Qiymətləndirmə: Fənn üzrə tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Yeni tələbələrin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50 balı) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə görə verilir.

Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:

- 20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- *tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.*
- 9 bal-*tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.*
- 8 bal-*tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;*
- 7 bal- *tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir*
- 6 bal- *tələbənin cavabı əsasən düzgündür.*
- 5 bal-*tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.*
- 4 bal- *tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;*

- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;

- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması:

Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir.

X. Təqvim-mövzu planı: Auditoriya saati - 45 (30 saat mühazirə, 15 saat seminar)

N	Tədris olunan mövzuların məzmunu	Müh	Tarix
1	Mövzu. Azərbaycanın maddi-mədəni irsinin inkişaf mərhələləri. Plan: 1. İbtidai icma cəmiyyətinin maddi mədəniyyət örnəkləri. 2. Mezolit və Neolit dövrü 3. Enolit və erkən Tunc dövrü 4. Antik dövr və Azərbaycan mədəni həyatı. Mənbə: (1; 2; 3)	2	
2	Mövzu. Feodalizm dövrünün maddi-mədəni örnəkləri. Plan: 1. Feodalizm dövrü 2. İslamın Azərbaycan mədəniyyətinə təsiri 3. Orta əsrlərdə memarlığın inkişafı 4. XIX əsrdə iqtisadiyyatın mədəni inkişafa təsiri. Mənbə: (2; 3; 4; 5)	2	
3	Mövzu. İstehsal mədəniyyəti Plan: 1. Əmək alətləri və yaraqlar 2. Kətmən, xış 3. Qara kotan,mala və vəl Mənbə: (1; 2; 3)	2	
4	Mövzu. Biçin, döyüm və musiqi alətləri alətləri. Plan: 1. Çin,oraq,carşar 2. Ağacdan və metaldan hazırlanan əmək alətləri 3. Musiqi alətləri	2	

	Mənbə: (1; 2; 3)		
5	Mövzu. Ev-məişət ləvazimatları Plan: 1. Məişətdə işlənən ağac və daşdan hazırlanan məişət əşyaları 2. Dulusçuluq dəmir məişət əşyaları 3. Mətbəx alətləri Mənbə: (1; 2; 3;)	2	
6	Mövzu. Yaraqlar Plan: 1. Yaraqların əhəmiyyəti və tarixi 2. Metaldan hazırlanmış yaraqlar 3. Silahqayırma sənəti Mənbə: (1; 2; 3)	2	
7	Mövzu. Silahların istehsal texnologiyası. Plan: 1. Soyuq silahlar haqqında 2. Odlu silah-tüfənglər 3. Çaxmaqlı tüxənglər Mənbə: (1; 2; 3)	2	
8	Mövzu. Bəzək mədəniyyəti: Tətbiqi sənət məmulatı Plan: 1. Hörmə və toxuma 2. Toxuma dəzgahları 3. Azərbaycanda parça istehsalı 4. Əyirmə, eşmə və toxuma Mənbə: (1; 2; 3)	2	
9	Mövzu. Parçalar (qumaşlar). Plan: 1. Azərbaycanda pambıqçılığın meydana gəlməsi. 2. Pambıqdan hazırlanan parçalar 3. İpək parçalar Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	
10	Mövzu. Tikmələr Plan: 1. Bədi tikmələr 2. Təkəlduz tikmə 3. Gülmə, Güləbət, Təkəlduz tikmə 4. Məzilə tikmə Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	
11	Mövzu. Geyim mədəniyyəti Plan: 1. Ənənəvi geyimlərin ümumi səciyyəsi. 2. Geyim və bəzək materialları 3. Bölgələrin geyim materialları Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	
12	Mövzu. Azərbaycan qadınlarının geyim dəstləri Plan: 1. Qadın geyim dəsti 2. Çəpgən, kürdi, küləçə, ləbbadə, üst tuman, çaxçur	2	

	3. Kişi Baş geyimləri Mənbə: (1; 2; 3;)		
13	Mövzu. Qadın Baş geyimləri. Plan: 1. Çütqu(tülü), araxçın, örtmə və basma, yaylıq, qaşbənd. 2. Dingə,şal (baş şalı),örpək,çadra,corab,nələyen 3. Tufli,çarıq 4. Kişi geyimləri Mənbə: (1; 2; 3;)	2	
14	Mövzu. Azərbaycan milli geyimləri Plan: 1. Milli geyim- xalqın mədəni-tarixidir. 2. XVI yüz illikdə Azərbaycanda baş geyimləri. 3. XVII yüz illikdə üst geyimlər Mənbə: (1; 2; 3)	2	
15	Mövzu. Azərbaycan milli geyimlərinin bölgələr üzrə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri. Plan: 1. Bakı geyimləri, Gəncə-Qarabağ geyimləri, İrəvan geyimləri 2. Lənkəran,Naxşivan, Şamaxı,Şəki geyimləri Mənbə: (2; 7; 8)	2	
	Cəmi:	30s	
Seminar			
1	Azərbaycanın maddi-mədəni irsinin inkişaf mərhələləri	2	
2	İstehsal mədəniyyəti	2	
3	Ev-məişət ləvazimatları	2	
4	Silahların istehsal texnologiyası	2	
5	Parşalar (qumaşlar)	2	
6	Geyim mədəniyyəti	2	
7	Azərbaycan Milli geyimləri	2	
8	Azərbaycan Milli geyimlərinin bölgələr üzrə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri	1	
	Cəmi:	15 s	

XI. Fənn üzrə tələblər: Maddi mədəniyyət və geyim tarixi fənnini öyrənməklə tələbə Azərbaycanın maddi mədəniyyət və geyim tarixi ilə bağlı tarixi fakt və araşdırmaları, milli və mənəvi dəyərləri haqqında zəruri məlumatlara yiyələnə bilər. Müasir dövrdə maddi və mənəvi dəyərlərinin qorunması və bu dəyərlərin gələcək nəsillərə çatdırılması bağlı elmi biliklərə yiyələnəmək imkanlarına malik olurlar. Bu fənnin tədrisi tələbələrin ümumi dünyagörüşünün formalaşması,tələbənin bu fənnin düzgün analiz etmələrinə imkan yaradır.

XII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimat və müzakirə;
- debat;
- müstəqil iş/araşdırma

XIII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN 1. Maddi mədəniyyət və geyim tarixi fənni tarixi keçmişdən miras qalmış mədəniyyət abidələrini, müasir dövrlə müqayisə edir, predmetini və tədqiqat metodlarını bilir;

FTN 2. Maddi mədəniyyət və geyim necə qorunmasının xarakteritika,forma və metodlarını

izah edir;

FTN 3. Milli mədəniyyətin, Milli geyimlərin, maddi-mənəvi dəyərlərin, tələbələrini intellektual inkişaf prosesində təsir mexanizmlərini təhlil edir;

FTN 4. Tədris olunan fənn tələbələrinin mədəniyyətlə bağlı düşüncələrini, nəzəri və praktik biliklərinə yiyələnməsi xüsusiyyətlərini ayırd edir;

FTN 5. Tədris prosesi Milli -mənəvi əyrlərin aşılması, mədəniyyət tariximizin təhlil, mədəni davranışımızın təzahür formaları haqqında məlumatlar təhlil edir;

FTN 6. Şəxsiyyətin mədəniyyətə, incəsənətə, maddi-mənəvi dəyərləri, real həyat hadisələri əsasında təhlil edir.

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikirlərini öyrənilməsi:

XV. Fənn üzrə kollokvium sualları:

I kollokvium sualları:

1. İbtidai icma cəmiyyətinin maddi mədəniyyət nümunələri.
2. Mezolit və Neolit dövrü
3. Enolit və erkən Tunc dövrü
4. Antik dövr və Azərbaycan mədəni həyatı.
5. Feodalizm dövrü
6. İslamın Azərbaycan mədəniyyətinə təsiri
7. Orta əsrlərdə memarlığın inkişafı
8. XIX əsrdə iqtisadiyyatın mədəni inkişafa təsiri.
9. Əmək alətləri və yaraqlar
10. Qara kotan, mala və vəl

II kollokvium sualları

1. Azərbaycanda pambıqçılığın meydana gəlməsi.
2. Pambıqdan hazırlanan parçalar
3. İpək parçalar
4. Bədii tikmələr
5. Təkəlduz tikmə
6. Gülmə, Güləbət, Təkəlduz tikmə
7. Təkəlduz tikmə
8. Ənənəvi geyimlərin ümumi səciyyəsi.
9. Geyim və bəzək materialları
10. Bölgələrin geyim materialları

XVI. İmtahan sualları:

1. İbtidai icma cəmiyyətinin maddi mədəniyyət nümunələri.
2. Mezolit və Neolit dövrü
3. Enolit və erkən Tunc dövrü
4. Antik dövr və Azərbaycan mədəni həyatı.

5. Feodalizm dövrü
6. İslamın Azərbaycan mədəniyyətinə təsiri
7. Orta əsrlərdə memarlığın inkişafı
8. XIX əsrdə iqtisadiyyatın mədəni inkişafa təsiri.
9. Əmək alətləri və yaraqlar
10. Kətmən, xış
11. Qara kotan, mala və vəl
12. Çin, oraq, carşar
13. Ağacdən və metaldan hazırlanan əmək alətləri
14. Musiqi alətləri
15. Məişətdə işlənən ağac və daşdan hazırlanan məişət əşyaları
16. Dulusçuluq dəmir məişət əşyaları
17. Yaraqların əhəmiyyəti və tarixi
18. Metaldan hazırlanmış yaraqlar
19. Silahqayırma sənəti
20. Soyuq silahlar haqqında
21. Odlu silah-tüfənglər
22. Çaxmaqlı tüxənglər
23. Hörmə və toxuma
24. Toxuma dəzgahları
25. Azərbaycanda parça istehsalı
26. Əyirmə, eşmə və toxuma
27. Azərbaycanda pambıqçılığın meydana gəlməsi.
28. Pambıqdan hazırlanan parçalar
29. İpək parçalar
30. Bədii tikmələr
31. Təkəlduz tikmə
32. Ənənəvi geyimlərin ümumi səciyyəsi.
33. Geyim və bəzək materialları
34. Bölgələrin geyim materialları
35. Qadın geyim dəsti
36. Çəpgən, kürdi, küləçə, ləbbadə, üst tuman, çaxçur
37. Kişi Baş geyimləri
38. Tufli, çarıq
39. Milli geyim- xalqın mədəni-tarixidir.
40. XVII yüz illkdə üst geyimlər

Maddi mədəniyyət və geyim tarixi fənninin sillabusu 7001001–Təsviri sənətin tədrisi ixtisasının təhsil proqramı, tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Pedaqogika, psixologiya və incəsənət kafedrasının 13 fevral 2026-cı il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol №06).

Fənn müəllimi:

b/m T.Ə. Heydərov

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev